

УЏБЕНИЧКА И ПРИРУЧНА ЛИТЕРАТУРА У ОБЛАСТИ ТУРИЗМА У СРБИЈИ И СТЕПЕН АКТУЕЛИЗАЦИЈЕ САДРЖАЈА САВРЕМЕНИМ ТЕНДЕНЦИЈАМА У ТУРИЗМУ

Саша Кицошев, Лазар Лазић и Владимир Стојановић
Природно-математички факултет, Нови Сад
Департман за географију, туризам и хотелијерство
Трг Доситеја Обрадовића 3, 21000 Нови Сад

ABSTRACT

KICOŠEV, S., LAZIĆ, L., STOJANOVIĆ, V.: MANUAL AND REFERENCE BOOKS IN THE FIELD OF TOURISM IN SERBIA AND ITS ASSOCIATED LEVEL OF CONTEMPORARY TENDENCIES IN TOURISM. *Skup, 1: Savremena univerzitetska nastava, Zbornik radova naučno-stručnog skupa, Trebinje, novembar 2003. 141-144, Banja Luka, 2004.* [Faculty of Natural Sciences, Department of Geography, Tourism and Hotel Management, 3 Dositeja Obradovića square, 21000 Novi Sad]

САЖЕТАК

Уџбеничка и приручна литература у области туризма на простору Србије публикована је упоредо са повременим или континуираним функционисањем виших школа за образовање стручњака који се оспособљавају за обављање оперативних задатака у туризму и угоститељству: Виша туристичка школа у оквиру Политехничке академије; Виша хотелијерска школа у Београду и Виша пословна школа у Новом Саду.

Концепција и садржина уџбеника и приручника поменутих школа своје садржаје образовања усклађују са онима који одговарају познатим европским школама овог типа.

Са друге стране, високо образовање из области туризма и угоститељства одвијало се и данас се реализује на Туризмолошком факултету у Београду (до 1989. г.); на Економском факултету у Београду и Природно-математичком факултету, Департману за географију, туризам и хотелијерство у Новом Саду.

У раду је указано на чињеницу да је садашњи основни акценат у уџбеничкој приручној литератури дат садржајима усмереним ка едукацији студената на добијању савремених знања из познавања природе туристичких ресурса и вредности, пословне економије, менаџмента и маркетинга, али и теоријских знања из економије уопште, за потребе њихове примене у области туризма и угоститељства.

При разматрању дидактичке и стручно - научне осмишљености садржаја узета је у обзир чињеница да у савременој настави уџбеник представља не само најважније средство информације већ постаје све отворенији према студенту. То му омогућава да примењујући научне методе мишљења реши сазнање проблема и упозна научну истину. У складу са тим уџбеник све више престаје да се третира само као извор знања, већ инсистира на његовој улози истовременог извора и преносника знања. Зато је раније садржавао само основни текст који је излагао градиво. Са преузимањем улоге преносника знања долази до смањивања овог текста и уношења дидактичке апаратуре. Она садржи инструктивна и допунска изражајна средства која налазећи се у функционалној вези са основним текстом доприносе бољем разумевању и усвајању овог текста. Тако дајући радни карактер уџбенику стварају услове за самосталан рад студента.

УВОД

Велики број објављених уџбеника, књига и часописа из области туризма у Србији данас се везује за Департман за географију туризам и хотелијерство у Новом Саду. С обзиром да ова педагошко - научна институција има интердисциплинарни приступ изучавања туризма, међу уџбеницима који се овде користе заступљени су подједнако они из географије, економије, социологије, психологије, културно - историјских аспеката туризма. То значи да уџбеничка литература прати план и програм Департмана у коме је заступљен став да је за објективно сагледавање туризма неопходан интердисциплинарни приступ научног изучавања туризма.

Департман за географију, туризам и хотелијерство у Новом Саду се развио из Катедре за географију, која је основана 1962. године при Филозофском факултету. Данас се налази у саставу Природно-математичког факултета. Основна делатност Департмана је педагошко-научна. Студије имају два основна смера: Географија и Туризмологија. На смеру туризмологија постоје три усмерења: Дипломирани менаџер у туризму, Дипломирани менаџер у ловном туризму и Дипломирани менаџер у хотелијерству.

УЏБЕНИЦИ

Уџбеници географског садржаја дају основно знање о туризму као просторном феномену. Пошто се туристички смер на Департману за географију, туризам и хотелијерство почео развијати из чисте географије, разуме се да је оваква литература некада преовладала. Данас је она укомпонована и стављена у равнотежу са предметима негеографских туризмолошких дисциплина. Ова група уџбеника полази од концепта да се туризам одвија у простору и да као такав отвара ширу могућност географској науци за истраживање. Туристички ресурси, планине, пећине, воде, климатске погодности, термоминерални извори, заштићена природна добра основни су предмет проучавања ових уџбеника.

Уџбеник *Туризам и заштити* спада у ову групу литературе. Он анализира географске елементе из угла њихове деградације и заштите. Прецизније, наглашава међусобне односе животне средине и туризма. Предмет овог уџбеника су општи проблеми глобалног загађивања животне средине, попут деградације ваздуха, уништавања озонског омотача, киселих киша, деградације тла. Равнотежа и сагласност са туризмом постигнута је кроз анализу значаја одрживог развоја за туризам и значај националних паркова, као репрезенте очуване природе, за туристичка кретања. Посебан акценат ставља се на националне паркове Србије и Црне Горе, као најзначајније туристичке ресурсе код нас.

Уџбеник *Светска привреда и туризам* даје преглед места туризма у светској привреди. Почиње од природних туристичких вредности и њиховог утицаја на привреду. Наставља се кроз анализу антропогених туристичких вредности и њихов значај за туризам, опште одлике светске привреде и њен утицај на туризам и развој туризма у свету. Посебан нагласак дат је међуутицају пољопривреде и туризма, кроз појаву сеоског туризма. Анализирају се и туристички ресурси као покретач саобраћаја и општи значај саобраћајне делатности за развој савременог туризма.

ЧАСОПИСИ И ПУБЛИКАЦИЈЕ

Научно – стручни часопис *Туризам* излази од 1997. године. Представља скуп научно – истраживачких радова који се презентују на симпозијуму о туризму. Он се одржава сваке године у Новом Саду од 1996. и прати познату сајамску манифестацију Сајам лова, риболова, спорта и туризма (ЛОРИСТ). У почетку часопис је био изразито тематски. Први број (1997.) посвећен је туристичком производу, односно његовом истраживању, физиономији и промоцији. Други број (1998.) је посвећен утицају туризма на трансформацију физичко – географских елемената простора. Сви радови су подељени у три тематске групе: I Теоријско – методолошке основе трансформације простора под утицајем туризма; II Утицај туризма на рељеф, хидрографију и климу и III Утицај туризма на биогеографију и екологију. Од 1999. године часопис излази са поднасловом Савремене тенденције у туризму. Тиме је дата могућност да се стручњаци различитих профила укључе у објављивање својих радова, односно, избегнуто је изричито концептуално дефинисање које може привући стручњаке једног, а одбити стручњаке другог профила. Исте године радови су распоређени у четири групе: Опште визије: где и куда иде туризам; Усаглашени развој: могућа опција односа природа – туризам; често заборављана димензија: социо – културни аспекти туризма; да ли је туризам организована привреда: маркетинг, менаџмент и ефекти. Највећи део четвртог броја (2000.) био је посвећен туризму у Југославији. У току 2001. изашао је часопис са следећим тематским поглављима која су обухватила и изучавање значаја процеса глобализације у туризму. Последњи број из 2002. године привукао је највећу пажњу до сада, окупио највећи број аутора. Сви радови су разврстани у седам група: Одрживи и одговорни туризам у XXI веку - Међународна година екотуризма 2002; Менаџмент и маркетинг у туризму; Социо - психолошки, историјски и културолошки аспекти туризма; Туристичка привреда; Туристички производ - истраживање, физиономија, промоција; Савремени проблеми угоститељства - хотелијерство и ресторатерство; а часопис затварају радови који су на симпозијуму презентовани у оквиру постер секције.

До сада се показало да је научно - стручни часопис Туризам за шест година излажења показивао тенденцију сталног раста, како по броју објављених радова, тако и по квалитету, актуелности и приступу научног обрађивања података релевантних за различите секторе појављивања туризма у простору, привреди, друштву. Теме које се обрађују стално се проширују што је један од показатеља да се туризам на Департману посматра комплексно. Списак области које ће тематски покрити последњи часопис до сада је најшири и обухвата следеће целине: Ecotourism, Marketing management of tourist destination, Historical and cultural aspects of tourism, Tourist economy, Tourist product - research, physiognomy, promotion, Gastronomy, Methodology of monitoring hotel product, Fundamental questions in tourism theory, Security, safety, protection and information of tourist services consumers, Privatization and new regulations in tourism.

Часопис се приближава и студентима туризма кроз пружање могућности да се најуспешнији семинарски радови објаве у њему. Та пракса се негује од првог броја. Показало се да су ти студенти касније више мотивисани за бављење истраживачким радом и сложеније улажење у проблеме изучавања туризма. Због актуелности тема, ако и због крајње примењивих теоријских истраживања за поједине важеће и потенцијалне туристичке просторе, часопис је нашао примену у реализацији наставе и вежби на Департману за географију, туризам и хотелијерство. Као такав он представља релевантан извор квалитетних и актуелних информација о туризму за студенте, али и све остале који се баве туристичком теоријом и праксом.

Значајну заступљеност теме из туризма су пронашле и у Међународном научном часопису *Geographica Pannonica*. Сходно географском карактеру часописа, теме из туризма се углавном обрађују кроз просторну димензију. "Geographica Pannonica" због свог

међународног обележја нуди приступ информацијама о искуствима развоја туризма у другим државама, углавном из региона Панонске низије. Теме које су до сада преовлађивале тичу се одрживог туризма, екотуризма, руралног туризма и туризма у заштићеним природним добрима.

Своју улогу у општем образовању студената пронашао је и научно - популарни часопис *Gea*. Његов путописни карактер и високи квалитет штампе брзо је резултирао великом популарношћу. Едукативни карактер часописа *Gea* је, такође, снажно изражен. У великом броју прилога није писан из друге руке, него су аутори чланака посећивали места о којима су писали. И у овом случају је дата шанса студентима да свој креативни потенцијал покажу као аутори неког од чланака.

Часопис има 32 стране, плус корице, формата 22 x 28,5 cm у пуном колору и до сада је изашао у 11 бројева (излази једном у два месеца). Сталне рубрике *Gea* су: Метрополе, Земље света, Дестинације, Баптина, Изгубљени градови, Оком *Gea*, Народи света, Путопис и Географске публикације. У досадашњим издањима објављено је преко 100 чланака са преко 1.000 фотографија и карата.

ЛИТЕРАТУРА

1. Институт за географију, поводом обележавања 35 година рада и развоја, Универзитет у Новом Саду, Природно - математички факултет, Нови Сад, 1998.
2. *Geographica Pannonica*, од 1. до 6. броја, 1997. - 2003. године.
3. *Gea*, од 1 - 11, 2000. до 2003.